

Velká ofensiva Brusilovova r. 1916.

(Průlom u Lucka.)

(Dokončení.)

Již 5. a 6. června rozšířily se v celém Rusku radostné zprávy, že Brusilovův průryv se podařil a že téměř celá rakouská fronta jest prolomena. Tyto první zprávy o vítězství po dlouhých a trapných měsících neúspěchů a porážek měly velmi blahodárný vliv nejen na hluboké zápolí Ruska, nýbrž i na celou ruskou brannou moc, na unavené a částečně zfatalisované ruské vojíny, kteří již nevěřili v možnost velkých úspěchů své tolik již zkusivší armády.

A skutečně počáteční úspěch byl ohromný. V krátké době podařilo se téměř všem armádám fronty proraziti silně opevněnou ne-

prátelskou posici a tlačiti Rakušany na západ. Největších úspěchů dosahuje 8. armáda, která především dobře řízeným dělostřelectvem úplně demoralisovala 4. rakouskou armádu arcivévody Josefa Ferdinanda a pak skvělým útokem ji obrátila na útěk a rozprášila její zbytky na všechny strany. Před 8. ruskou armádou otevřela se úplně neočekávaně 50 km široká brána, která nebyla již nikým obsazena. Večer dne 6. června jezdecká skupina generála Gillenschmidta, která byla včas vyslána k splnění svého úkolu, obsadila Luck. Než snad sám osud tomu chtěl, aby někdejší pýcha Ruska, jeho krásná a četná jízda, zklamala i zde.

Generál Gillenschmidt z neznámých důvodů nepospíchal kupředu a po obsazení Lucka začal jednati velmi pomalu a až příliš opatrně. Jeho další činnost po obsazení Lucka záležela jen v tom, že vyslal před Luck své přední jednotky a sám se svou jezdeckou masou zůstal po celý den 7. června v Lucku nečinným.

Správný úmysl generála Brusilova, jenž hodlal mohutným nájezdem strategické jízdy na Kovel způsobiti demoralisaci v týlu Rakušanů a tak dokončiti jejich zkázu, generál Gillenschmidt, který neměl ani odvahy ani dostatečného rozhledu k vyplnění tak slavné a v zákopové válce tak řídké úlohy, asi nepochopil. Takovýmto počínáním Gillenschmidtovým byla ovšem dána zbytkům 4. rakouské armády možnost včas ustoupiti a ruské velitelství bylo připraveno o skvělý strategický úspěch, poněvadž dobytím Kovelu byla by vážně ohrožena i celá rakouská fronta, která by snad byla musila spěšně ustoupiti, aby se mohla zachrániti.

Při studiu Brusilovovy ofensivy našel jsem náhodou ve svém zápisníku krátký obsah líčení jednoho československého důstojníka generálního štábu o jeho dojmech v době Brusilovovy ofensivy a hlavně o nepochopitelné změně, která se stala se strategickou jízdou Brusilovovou dne 6. června, totiž že tato jízda nepostupovala kupředu. Tento důstojník měl příležitost osobně pozorovati bitvu u Lucka 6. června z letounu, z něhož viděl tragickou situaci 4. rakouské armády a úplnou bezradnost velkých mas ruského jezdeckva. Líčil, že teprve po několika měsících se dověděl, že příčinou všeho byla „vodka“, jejíž ohromné zásoby byly ruským jezdeckvem v Lucku nalezeny, že vojáci se opili a nemohli kupředu.

Takový výklad jezdecké hádanky u Lucka odmítám a opakuji ještě jednou, že pravou příčinou tu byla osoba generála Gillenschmidta, který svou úplnou nezpůsobilostí k akcím většího a širšího měřítka zasadil ránu tolik slibující velké ruské ofensivě.

Tohoto poklesku ruského jezdeckva ovšem využilo rakouské velitelství, rychle poslalo od armádní skupiny generála Gerocka (byl severně od 4. armády) a od sousední 1. rakousko-uherské armády dvě jezdecké brigády, které sesednuvše s koní v prostoru Sviniuchy—Kiselin (asi 40 km jihozápadně a západně od Lucka) přibraly tam menší oddíly Rakušanů a zadržely další postup Rusů až do příchodu X. německého (magdeburského) sboru, který byl rychle převezen na frontu proti Brusilovovi z francouzského bojiště.

Z toho vidíme, jak lehce může zkaziti nerozhodnost jednoho velitele sebe lepší plán, připravovaný vyšším velitelstvím dlouhou dobu.

O mohutnosti a počátečním úspěchu této skvělé Brusilovovy ofensivy dobře mluví data o trofejích. Jen k polední dne 6. června vzali Rusové do zajetí 881 důstojníků, přes 40.000 vojáků, 77 děl, 134 kulometů a mnoho válečného materiálu.

Po první ráně, zasazené této ohromné akci nerozhodností velitele ruské strategické jízdy, začaly se dostavovati i jiné nepříznivé známky.

Již 7. června ráno byla vzetím nových zajatců zjištěna na bojišti přítomnost čerstvých pěších divisi jak rakouských tak i hlavně německých, které byly kvapně převáženy od sborů stojících proti něčím němu veliteli západní ruské fronty generálu Evertovi.

Jak jsem již řekl, byl generál Evert od počátku roku proti všem větším akcím, připravovaným ruským vrchním velitelstvím, a pohlízel na ně až příliš pesimisticky. Byl neúspěchy Rusů roku 1915 a hlavně těžkým ústupem po Mackensenově průlomu tak zdrcen, že se bál již něco podnikati. Ke všemu tomu měl ještě před sebou jen německé sbory, což jej ještě více povzbuzovalo k opatrnosti a pasivnosti.

Generál Alexejev ještě v květnu, když bylo rozhodnuto o Brusilovově ofenzivě, upozorňoval Everta na důležitost včasné podpory jihozápadní fronty, která v žádném případě nesmí zůstatí osamocena, a žádal, aby jeho armády, hlavně 3. armáda generála Lesche, sousedící s pravým křídlem Brusilovovým, byla začátkem června úplně hotova alespoň k akcím, které by pevně vázaly Němce, t. j. nedovolovaly jim zesilovat Rakušany na újmu fronty proti Evertovi.

Avšak generál Evert buď nechtěl tuto podpůrnou akci provést z důvodů osobních, ježto Brusilova neměl rád a nepřál jeho skvělé vojenské kariéře, nebo byl vskutku úplně morálně ochromen a proto nepodnikal nic, jen prosil a zase prosil vrchního velitele o odklad, ježto nebyl hotov s nutnými přípravami k nějaké akci.

Těžké následky těchto odkladů, jak jsem výše podotkl, se rychle dostavily. Generál Brusilov, nejsa podporován vrchním velitelstvím, telegrafuje přímo Evertovi a prosí ho, aby alespoň demonstrativní činností na celé frontě nedovoloval Němcům zesilovati rozbité rakouské armády a tím pomohl zachrániti situaci, která může přinéstí Rusku velké vítězství. Nedostalo se mu však odpovědi.

8. června vydává generál Brusilov nový operační rozkaz, ve kterém uvádí nutnost dosáhnouti po velkém taktickém úspěchu též výsledků strategických a nařizuje 8. armádě pokračovati v postupu kupředu, hlavně na jejím pravém křídle. Postup levého křídla ukládá podporovati ofenzivou 11. armády. Zálohou velitele fronty určuje tři pěší divise (za 8. armádou). Tímto dalším postupem, při úplné pasivnosti sousedící 3. armády, se celé křídlo Brusilovovy útočící sestavy odkrývalo útoku nikoli ustupujících a zdemoralisovaných Rakušanů, nýbrž nových německých divisi, neustále přicházejících ze severu a z Francie, které hrozily při známé podnikavosti Němců dobře mířeným protiútokem do prostoru mezi 3. a 8. ruskou armádou nejen definitivně zmařiti veškeré dosavadní úspěchy jihozápadní fronty, nýbrž i přinutiti k ústupu celý její pravý bok.

Avšak generál Brusilov, nedbaje tohoto nebezpečí, nechce se zříci dalších útoků, ale miní přenéstí postupně těžiště operací na 11. armádu, která by byla kryta sousední vlastní 8. armádou. Avšak již 9. června došla nová carova direktiva pro jihozápadní frontu, která zněla: „Na řece Strypě defensiva, hlavní těžiště na pravé křídlo fronty, které musí úplně zničit levé křídlo rakouských armád a pak rychlým postupem ve všeobecném směru na Luck—Ravu Ruskou znemožniti Rakušanům ústup na řeku San. Silná jezdecká skupina chrání pravý bok 8. armády, který může býti lehce napaden ze směru od Brestu Litevského.“

Při tom však zároveň na nová hlášení a prosby generála Everta byla ofensiva západní fronty odložena na 17. června; jen jeden sbor 3. armády měl zahájit útok již 12. června, dobýti Pinska a čelit veškerým bočním akcím Němců proti Kaledinovi.

Leč takové polovičaté rozhodnutí ruského vrchního velitelství nemohlo přinést kladných výsledků a bylo předem odsouzeno k neúspěchu. Příliš mnoho se vyjednávalo s generálem Evertem v době, kdy sousední fronta krvácela a napínala poslední síly, aby odrazila různé protiútoky houfně dojíždějících a přicházejících nepřátelských posic ze sousedních a spojeneckých bojišť.

Generál Evert a generál Lesch nemohli a nemohli pomoci svému sousedu, byť i jen upoutáním nepřátelských sborů, a byli úplně nečinní, ač na některých úsecích před nimi Němci ponechali jen slabé hlídky, odeslavše celé divise proti Brusilovovi. Ani Kuropatkin, ani Evert nechápali důležitost situace, snad také proto, že necítili za sebou rázného velitele, který by dovedl rozkazovati a přísně trvat na vyplnění svých rozkazů. Situace byla tak napjatá a vážná, že s okamžitým odvoláním generála Everta se nemělo pro jeho naprostou neschopnost a indiferentnost vůbec váhati. Od velitele západní strany (fronty) se přece nevyžadovalo provedení zvláštního strategického plánu, nýbrž jen demonstrativní zásah a silný úder jeho levým křídlem k dovršení zkázy napolo již poražených Rakušanů.

A tak dne 9. června již Brusilov nejen že téměř nikde nemůže postoupiti dále, nýbrž jest nucen napnouti veškeré síly svých složek, aby nově posílený nepřítel byl ve svých protiútocích zastaven.

Dne 10. června provedl Brusilov přeskupení své fronty, zkrátil úsek 8. armády o celý sbor jejího levého křídla a úsek 11. armády o dva sbory. Kromě toho zesílil 11. armádu o dvě pěší divise.

Poněvadž nyní bylo již těžko provéstí myšlenku jezdeckého útoku na Kovel, odvolal Brusilov svůj rozkaz a nařídil jezdeckému ustoupiti hlouběji za frontu 8. armády.

Na levém křídle fronty dosáhl 10. června generál Lečickij se svou 9. armádou většího úspěchu, hlavně na jižním břehu Dněstru, kde Rakušané útokem tří ruských sborů byli poraženi a zanechavše 20.000 zajatců a mnoho děl a kulometů ustoupili na západ.

11. června na opětovnou žádost generála Everta a generála Lesche povoluje car nový odklad dne zahájení ofensivy 3. armády, a to na den 13. června. Ovšem křídlo 8. armády zůstávalo stále ve vzduchu, což bylo též příčinou opatrnosti generála Kaledina při jeho dalším postupu kupředu.

Dne 12. června byla přesně zjištěna na frontě generála Brusilova přítomnost několika úplně nových německých divisí, které do té doby byly na francouzské frontě.

Brusilov se rozhodl nespolehat se již na podporu svého tvrdošíjného souseda a odeslal svou strategickou jízdu k ochraně pravého křídla 8. armády.

Dne 14. června nařizuje armádám pokračovati v postupu kupředu a snažiti se dosáhnouti: 8. armádě fronty Kovel—Vladimír Volynsk—Miljatin, 11. armádě Miljatin—Pomořany, 7. armádě Pomořany—Stanislavov a 9. armádě Stanislavov—Kúty.

Zahájením tohoto dalšího postupu armád jihozápadní fronty se začala druhá perioda velké Brusilovovy ofensivy, která trvá až do 23. června, která však již nemá žádných velkých úspěchů.

Dne 13. června odkládá generál Lesch svou ofensivu na den 15. a z tohoto dne pak na 17. června, což působí jak u generála Brusilova,

tak i u všech velitelů armád krajní rozhorčení. Generál Brusilov zasílá v týž den vrchnímu velitelství velmi ostrý telegram, v němž hlásí, že již nedůvěřuje v nějakou pomoc 3. armády a že se rozhodl veškerou další činnost jihozápadní fronty zastaviti, poněvadž význam její akce setkal se s nepochopením. Avšak ani car ani generál Alexejev na tento zcela odůvodněný protest neodpověděli.

V týž den však, jako by naschvál, navrhuje generál Evert změnití původní hlavní směr postupu pro západní frontu, který byl stanoven v měcici dubnu, ježto podle jeho názoru již nevyhovuje požadavkům fronty, a žádá, aby hlavním cílem ofensivy západní fronty byly Baranoviči. Poněvadž však tato změna bude vyžadovati větších přesunů a příprav, prosí generál Evert o nový odklad zahájení ofensivy, a to o 3 až 4 týdny.

Vrchní ruské velitelství začalo zase svá obvyklá vyjednávání s generálem Evertem a konečně dne 16. června vydalo svou novou direktivu, kterou se povoluje západní frontě nový 18denní odklad, a to k přípravě ofensivy v novém směru, t. j. na Baranoviče. 3. armádě se nařizovalo útočiti již definitivně dne 19. června na Pinsk k zajištění pravého boku Brusilovovy fronty, která měla pokračovati v ofensivě, majíc za hlavní cíl dobýti Kovelu. Severní fronta měla jen demonstrovati.

Mezitím však německo-rakouské velitelství pokračovalo v rychlém přesunu četných vojsk z italské, balkánské, francouzské a severní i západní ruské fronty k zastavení Brusilovových armád a k protiofensivě.

Ke dni 16. června bojová fronta 8. armády procházela všeobecně přes Berestečko na Styru—Sviniuchy—Kiselin a dále podél řeky Stochodu. Na této frontě započali Němci a Rakušané 16. června z rána prudké a houževnaté protiútoky ve třech silných skupinách, a to ve směru východním od Gorochova, jihovýchodním od Turyjska a od Kovala na Luck. Protiútoky trvaly až do konce června. Němci nedosáhli žádných větších úspěchů, avšak přinutili Brusilova, aby zastavil svůj postup na Vladimír Volynsk.

Dne 18. června Brusilov stále ještě osamocen a neschopný už postupovati, píše soukromě generálu Alexejevovi a líčí mu zoufalou situaci svých vojsk, která jsou téměř bez nábojů, ježto podle sdělení hlavního inspektora velkoknížete Sergěje Michajloviče veškeré zásoby střeliva pohltila a pohlcuje západní, dosud úplně pasivní fronta, dále že již kolují pověsti, že Evert je Němec a že úmyslně chce zraditi celou ruskou věc a j. Upozorňoval Alexejeva na možné důsledky těchto pověstí, jelikož pak těžko bude přesvědčovati prostě vojiny o opaku. Konečně pak sděloval, že je již po slavné ofensivě a že je pozdě něco podnikati, ježto jak Němci tak i Rakušané měli dosti času k znovuzřízení a doplnění svých desorganisovaných vojsk a že již zahájili prudké protiútoky.

Do 28. června nenastaly na frontě generála Brusilova větší změny, vyjímajíc menší úspěchy 8. armády na řece Stochodu a dobytí Černovic 9. armádou.

Fronta jižně od Berestečka procházela všeobecně přes Zločov podle řeky Strypy a dále k Tatarskému průsmyku.

Podle přesných dokumentárních zpráv, které jsou v moskevských archivech, bylo mezi 4.—28. červencem převezeno proti frontě Brusilovově z různých bojišť 11 pěších divisí a z toho jen 5 z bojišť francouzského. Podle pramenů rakouských bylo přesunuto v této

době proti Brusilovovi ještě více, a to 8 pěších divisí z fronty tyrolské a 12 z francouzské a západní i severní ruské.*)

Do 28. června ztratily Brusilovovy armády na mrtvých, raněných a nezvěstných 290.000 důstojníků a mužů.

Dne 30. června Němci a Rakušané přecházejí do nové, ještě silnější protiofensivy s prudkými útoky na spojení 8. a 11. armády mezi Gorochovem a Brody. Avšak Rusové přes nedostatek nábojů veškeré nepřátelské útoky — arci s ohromnými ztrátami — odrazili, a 5. července byla protiofensiva již úplně zastavena.

Mezitím úspěšný postup 9. armády podél Dněstru a Prutu za přehajícímí zbytky Pflanzerovy armády začíná víc a více zajímat ruské vrchní velitelství, které ponenáhlu nechává stranou tolik již namáhané pravé křídlo Brusilovovo, hledí nyní s nadějí na jih a nařizuje Brusilovovi zesílit ihned armádu generála Lečického na újmu jiných armád fronty. Bylo to zajisté rozhodnutí správné, avšak generál Brusilov projevil zde jistou nerozhodnost, ba tvrdošíjnost, a 9. armádu téměř nezesílil.

Je to s lidského stanoviska zcela pochopitelné. Brusilov nenašel ve svých akcích porozumění tam, kde je očekával, přes to, že projevil ohromnou vůli a snažil se dosíci vítězství, pro Rusko tak nutného. Není divu, že pak nechtěl chápati třeba i správné úmysly vrchního velitelství, které před tím s tak lehkým srdcem pohřbilo ofensivu, krásně zahájenou začátkem června.

2. července zahajuje konečně generál Evert ofensivu s hlavním nápořem se svou 4. armádou. Tato ofensiva se velmi rychle přeměnila v celou řadu místních, nikým neřízených a nerozhodných útoků jednotlivých pluků, takže konečně ani na jediném místě nebylo dosaženo úspěchů. Ofensiva trvala 9 dní a pak na rozkaz Evertův byla zastavena. Výsledek: 80.000 mrtvých a raněných.

4. července podřizuje se 3. armáda jihozápadní frontě, a 5. července zahajuje Brusilov svým nyní již chráněným pravým křídlem, t. j. 8. armádou, stojící těsně na řece Stochodu, nový útok.

9. července vrchní velitelství zase se pokusilo spojití ve svých rukou řízení operací na celém ruském bojišti a nařídilo Evertovi znepokojevati nepřítel před sebou, Kuropatkinovi zahájití ofensivu a Brusilovovi dobýti pravým křídlem Kovelu a tím přinutiti nepřítel k ústupu před 3. armádou. Za levým křídlem 3. armády začala se soustřeďovati celá garda (dva sbory), která měla pak postupem na Brest Litevský obchvátiti pravé křídlo německé armády generála Geročka.

Boje 3. a 8. armády trvají až do 14. července. Němci a Rakušané byli donuceni k ústupu za Stochod, za něhož ztratili 46.000 důstojníků a mužů, 60 děl a 150 kulometů, ale 3. a 8. armádě, které byly také značně vyčerpány, se přechod přes Stochod nepodařil.

K polovici července přesahovaly ztráty celé jihozápadní fronty již 500.000 důstojníků a mužů, a nepřítel se již úplně vzpamatoval ze svého překvapení, takže se již nemohlo vůbec spoléhati na dosažení nějakého strategického úspěchu.

A pak nastává poslední kapitola Brusilovovy ofensivy, její zmirání.

Přes velké nesnáze vede ještě téměř celá fronta kruté boje, ale již bez určitého plánu, takřka jen ze setrvačnosti.

*) Plk. Bubla: Světová válka 1914—1918. III. Události roku 1916. (Válečná škola — přednáška.)

25. července Brusilov, zesílený gardou, podniká u Pinska nový více méně organisovaný útok, a to hlavně svým pravým křídlem, při čemž 3. armáda a garda měly útočiti na Kovel a 8. armáda dobýti Vladimira Volynského. Tato nová pokusná ofensiva trvala až do 2. srpna, ovšem bez výsledků. Bylo totiž zřejmé, že nyní se již sotva podaří nějaká nová větší akce na této frontě, vzhledem k vyčerpanosti vojsk a velkému zesílení nepřítele, ale Brusilov se přece ještě pokouší.

Začátkem srpna provádí rychlé přeskupení vojsk, soustřeďuje hlavní úsilí na Kovel, při čemž armády měly útočiti jen na přesně ohraničených úsecích a to velkými údernými masami.

Pro informaci, jakými ohromnými lidskými prostředky disponoval ještě Brusilov po dvouměsíčním neustálém krvácení, uvádím přibližně poměr sil připravených k útoku na den 6. srpna na pravém a levém křídle fronty:

Úderné pravé křídlo: Úderná skupina 3. armády: na úseku 8 km 86 pěších praporů, proti 16 německo-rakouským pěším praporům.

Úderná skupina gardy: na úseku 14 km 96 pěších praporů proti 28 německo-rakouským praporům.

Dohromady tedy proti 44 německo-rakouským praporům na frontě 22 km 182 pěších praporů Rusů.

Úderné levé křídlo: Na levém křídle byl poměr vojsk stejně pozoruhodný, ježto proti 21 pěším praporům německo-rakouským na frontě 21 km bylo připraveno 96 praporů 9. ruské armády.

Za 3. armádou zase se soustřeďovala velká jezdecká skupina v síle 3 jezdeckých divisí pro využití úspěchu ve směru na Kovel a západně od Pinska.

Vrchní ruské velitelství kladlo neustále zvláštní důraz na levé křídlo Brusilovovo, které mělo udržeti Bukovinu, pak využití svého úspěchu a postupovati na Stanislavov a kromě toho zabezpečovati levé křídlo celé ruské sestavy proti Rumunsku.

Avšak i tento poslední útok, poslední napětí Brusilovovo ukázalo, že síla záleží nikoli v počtu, nýbrž v kvalitě a duchu vojska. Tak silné pravé křídlo fronty nedosáhlo nic a jen pokrylo sluncem vyprahlou půdu novými tisíci mrtvých a rozdrčených těl.

V té době 9. armáda dobývá dalších úspěchů a postupuje svým pravým křídlem podél Dněstru a levým, opřeným o Karpaty, dále na západ. Dne 10. srpna dosahuje linie: Marianpol—Stanislavov—Nadvorna. Téhož dne byla ofensiva na pravém křídle fronty pro velké ztráty zastavena.

Dne 11. srpna dobyla 9. armáda Stanislavov a Nadvorné a tím silně ohrozila tyl armády generála Bothmera, který byl nucen přes svou obdivuhodnou dosavadní nezlomnost vykliditi před 7. ruskou armádou své posice na řece Strypě a ustoupiti.

Dne 19. srpna konečně upouští Brusilov sám od dalších podniků na svém pravém křídle a vydává nový rozkaz k přeskupení armád. 7. a 9. armádě nařizuje dobýti Haliče, ostatním postupný přechod k defenzivě. Začátek nové ofensivy položen na den 31. srpna.

Po dobu těchto událostí Kuropatkin a Evert nepodnikali nic. Svěřené jim fronty dostaly v této době několikrát za sebou rozkazy o zahájení ofensivy k podpoře Brusilova, avšak přestaly na protestech, prosbách, odkladech a vyjednáváním. Útok Brusilovův, zahájený po velkém přeskupení vojsk, trval sice až do 25. září, avšak již ani na tolik aktivním levém křídle úspěchu nedocílil.

Dne 27. září Němci a Rakušané zahájili nové protiútoky a to v takové míře, že bylo zřejmo, že rakouské fronty, před tím tak otřesené, se již úplně zotavily. Doufati tudíž v nějaké nové úspěchy Rusů nebylo dále možno.

Vystoupení Rumunska po boku dohody nepřineslo Rusku očekávaných výhod. Porážka nového spojence u Sibíně a celková nepřipravenost jeho celého vojenského aparátu donutila ruské velitelství, aby odeslalo ihned své armádní sbory do Rumunska, a po obdržení zpráv, že Němci připravují novou průlomní ofensivu ve směru na místo, kde se stýkali Rusové a Rumuni, přeneslo ponenáhlu hlavní tíhu svých válečných akcí do Rumunska.

Tímto okamžikem zhasínají i poslední paprsky slavné červnové Brusilovské ofensivy a na celé jihozápadní, tolik zkoušené frontě nastává klid. Zraky vrchního ruského velitele utkvěly na nové, 500 km široké frontě, odkud nový, ale již poražený spojenec volal o pomoc veliké, ale již také silně otřesené Rusko.

Brusilovův průlom se ukončil.

Ohromný taktický úspěch následkem zhoubného počínání generála Everta a nerozhodnosti a slabosti vrchního ruského velitelství nepřinesl strategického vítězství, avšak měl velký politický význam, a to jak doma, tak i v cizině.

Brusilovův průlom byl jednak krvavou odplatou Rakušanům a Němcům za velkou porážku u Gorlic r. 1915 a zřejmým důkazem, že Rusko, bez ohledu na řadu těžkých ran, které mu byly během dvou let světové války zasazeny, jest ještě schopno k hrdinným činům a velkým obětem.

Katastrofa Itálie byla odvrácena, situace Francouzů u Verdunu zachráněna, Rumunsko přinuceno vystoupiti po boku dohody a Rakousko utrpělo těžkou pohromu, ježto dvě jeho armády byly v těchto bojích úplně rozbity a celá fronta proti Brusilovovi ztratila jen na zajatcích 8924 důstojníků, 408.000 mužů, 581 děl, 1795 kulometů a 25.000 čtverečních kilometrů území. K úplnému obrazu katastrofy třeba připočísti ještě počet mrtvých a raněných.

Takové jsou výsledky této význačné epizody světové války a podle nich si můžeme představit, jak by mohlo všechno dopadnouti jinak, kdyby na tolika odpovědných místech (Lesch, Evert atd.) se ukázali schopní generálové a lidé dobré vůle, o které v Rusku nouze nebylo.

Abychom měli správnou představu o významu této ofensivy pro dohodu, doplním podaný výklad počtem německých a rakouských divisí, které byly proti Brusilovovi odeslány z různých bojišť po zahájení ofensivy a v době jejího trvání:

Z francouzského bojiště 11 německých pěších divisí; z italského bojiště 6 rakousko-uherských pěších divisí; z Balkánu 1½ německo-rakouské pěší divise a 2 turecké pěší divise; z fronty proti generálu Kuropatkinovi 3 německé pěší divise; z fronty proti generálu Evertovi 3 německé pěší divise, 1 německá jezdecká divise a 1 rakouská jezdecká divise. Celkem 26½ pěších divisí a 2 jezdecké divise (280 praporů a 34 eskadrony).

V závěru tohoto pojednání jest nutno zdůrazniti, že přípravu velké ofensivy Brusilovovy lze pokládati za jedinečný výkon ruské fronty po celou dobu její činnosti ve světové válce, a že tato ofensiva skutečně úplně překvapila rakouské velitelství. Dělostřelecká příprava byla tak dobře provedena, že dělala dojem, jako by zde Rusové byli soustředili veškeré své dělostřelectvo. Avšak počet děl na 1 km

činil u 9. armády jen 3.5, u 8. armády 5, což ovšem se považovalo za počet velmi slušný. V jaké situaci byli proti tomu západní spojenci, je viděti z toho, že Francouzi měli r. 1915 u Arasu 90 děl na 1 km, a že toto množství bylo tam pokládáno ještě za nedostatečné, aby ofensiva mohla býti s úspěchem zahájena.

Podplukovník intendant Josef Holda:

Reorganisace proviantního trénu v letech 1914 a 1915.

Úvod.

Zkušenosti nabyté v prvních měsících světové války, kteréžto období můžeme charakterisovati jako válku čistě pohybnou, ukázaly, že organisace proviantního trénu rakousko-uherské armády nevyhovuje.

Proto použilo velitelství I. armády v Miechově v Ruském Polsku, na sever od Krakova, prvního většího klidu na řece Nidě, aby přeorganisovalo od základů celý proviantní trén a tím nabylo i jasného přehledu o dopravních prostředcích s koňským potahem.

Nová organisace, nařízená armádním rozkazem čís. 7500 op. ze dne 2. prosince 1914, ukázala se účelnou a osvědčila se znamenitě. Ostatní rakousko-uherské armády následovaly poznenáhlu tohoto příkladu i vzoru. Vrchní velitelství operujících armád schválilo konečně a nařídilo koncem roku 1916 novou organizaci proviantního trénu,^{*)} která byla u všech armád již dávno uskutečněna.

I. Proviantní vozy vojskových těles pěších divisi.

Rakousko-uherské setniny byly vybaveny proviantními vozy, na nichž bylo naloženo:

1. maso a tuk normální dávky potravin;
2. oves normální dávky krmiva;
3. důstojnická kuchyně;
4. náčiní k přípravě kávy;
5. vědro na vodu a
pípa nebo kaučuková hadice.

Mimoto u pěšího vojska a u zdravotnických útvarů byly ještě naloženy:

dvě záložní dávky potravin a
příkrm a přípravy normální dávky.

Takto předepsaný náklad nebyl dodržován ani na počátku války; měnil se podle okolností a potřeby.

Počet proviantních vozů u jednotlivých setnin byl různý a řídil se jednak válečným počtem setniny, jednak předepsaným nákladem.

Oddíly kulometné měly místo proviantních vozů soumary. (Každý pěší prapor měl roku 1914 jeden oddíl kulometů.)

^{*)} Pojmem „proviantní trén“ rozumím v této studii veškerá vozidla sloužící k dopravě zásob za války.